

Paastumaarjapäev

pakub vajalikku tuge naisele

Lukka-Jegikjan, Ene 2006. XXI sajandi eesti naine - järjepidev kultuurikandja II vihik.

Paastumaarjapäev on väga vana ja suuresti unustuse hõlma vajunud püha päev. Selle üles leidmine ning enese jaoks avastamine on saanud minu jaoks üheks tähtsündmuseks elus. Usus, et seda vajavad ka teised naised, nii noored kui vanad, on maarjapäeva tähistatud juba kümme aastat. Tänapäevaks tean, et innustus seda päeva oma isikliku elu õnneks ja enesekorrastuseks tähistada on nakatanud kiiresti ja kergesti tänapäevaks juba suurt hulka naisi üle Eestimaa.

Siin on äratoodud vaid mõned väljavõtted paljudest-paljudest maarjapäeva tähistamistest 2006. aastal.

Merike Vingeli maarjapäev Tartu linnas

"Kui võtad lõpuks aja maha tähistamiseks esivanemate tähtpäeva, annab see sulle ootamatult palju. Vähemalt mina tundsin end niiviisi paastumaarjapäeval. Tähistasime seda kursuseõe pool erinevates vanustes naistega (9-65 aastased naised). Mehed olid selleks ajaks kodust välja löödud. Väga vahva oli see koosolemine erinevates vanustes naistega. Kõik „kümned“ olid esindatud, minu 9-aastane tütar, kursuseõe 15-aastane tütar, paar kahekümnendates naist, üks kolmekümnendates, üks neljakümnendates, üks viiekümnendates ja üks kuue-kümnendates naine.

Nii võis olla ammustel aegadel kui eri põlvkonna naised omavahel koos istusid, elust ja armastusest rääkisid. Üritasime teha säärast vestlusringi, et kõik rääkida saaksid. Teemad olid suhted meestega, laste kasvatamine ja sünnitamine, kuidas see kellelgi on olnud ja mida keegi on tundnud. Noored tüdrukud kuulasid väga huvitatult ja mõne koha peal ütlesid ka sõna sekka, kuidas nemad neist asjadest aru saanud on. Inimesed oli avatud, otsekohesed ja ausad. Hea mõte oli kaasa võtta naisluuletajate luulekogud: Kristiina Ehin, Kauksi Ülle, Silvia Rannamaa jt. Igaüks sai ühe luuleraamatu, valides

sealt ühe silmajäänud luuletuse, luges selle ette, kirjeldas seda, kuidas see luuletus tema hinge puudutas. Sellest tegevusest tekkis uusi mõtteliine, mida arutada. Näiteks oli seal „Kuldnaise“ teemadel luuletus, sellest, kuidas teda armastada. Sellest tekkis mõttevahetus, mida meie vajaksime meestelt, kuidas me tahaksime, et meid armastataks. Kui vestlused ja luulelugemine läbi sai, asusime laua äärde. Laual oli kursuseõe poolt küpsetatud karask, viinamarjad ja „naistepuna“ ehk punane vein.

Siis tulid laulud nii kiriku kui ka uuemad seltskonnalaulud ja mõned vanad regilaulud. Kes mida teadis, võttis laulujoru üles ja teised laulsid kaasa. Lõpuks tantsisime Paul Bobkovi poolt õpetatud selts-konnatantse. Kitsas oli, aga vahva. Tantsisid eranditult kõik. Kui koju saabus 14-aastane perepoeg ja kuna naised oli paaritu arv, haarati temagi tantsuringi. See pidu tõi meid tütreaga üksteisele lähemale, saime oma naiseksolemise rõõmusid ja muresid jagada, kuulda teiste omasid, tõdedes jällegi, et teistel on need küllaltki sarnased meie omadega...

Sellel kevadel olen juhtumisi pidanud kahel juubelil käima. Mul oli seal kole igav, kaks tundi pidasin vastu, siis tulin ära. Mis seal tehti? Istuti pika laua taga, joodi viina, söödi kõvasti, tehti labaseid

nalju, vaadati üksteise tualette. Pärast tantsiti paaristantse mingi ansambli saatel. Ei taha enam selliseid pidusid, pole neil nagu mingit mõtet ega eesmärki enam minu jaoks, eriti kontrastne oli see pärast meie hingestatud maarjapäeva pidamist.”

Janne Veeversoni paastumaarjapäev Türil sõbranna juures

“Minu päev algas tegelikult juba üks päev enne. Sõitsime koos perega Türile sõbranna Carmen juurde. Olin ammu juba sõbrannale rääkinud, et pean koolitöö jaoks läbi viima sellise asja. Siis me mõtlesime, et peaks ikka rohkem rahvakalendrit jälgima ja selliseid toredaid päevi tähistama. Nädal enne tegin valmis punajoogi, mis koosnes viinast ja külmutatud marjade, maasikate segust. Pakkisime asjad kaasa ja asusime teele.

Türile jõudsime reede õhtul kusagil üheksa ajal, sõbrannal oli saun valmis ja nii me istusime tunnikese saunas, sõime ja läksime puhkama, sest meie, naised, pidime ju vara ärkama. Mehed aga jutustasid edasi.

Hommikul ärkasime päris vara. Ei mäleta täpselt, mis see kellaaeg oli. Sõime kombe järgi korraliku hommikusöögi. Järve äärde jõudsime natuke peale viit, et ilusat päikesetõusu vaadata. Väljas oli

õhk jahe ja niiske, kuid külm ei olnud. Riideid valides lähtusime ikka vanadest kommetest - naised riietusid paastumaarjapäeval valgesse või panid pähe valge rätiku. Üleni valges riides me ei olnud, kuid valged rätikud olid meil peas. Tagasi koju jõudsime poole seitsme ajal ja soojas toas tikkus küll selline uni peale, aga siis hakkasime karaskit küpsetama. Enne seda küsis Carmen minu käest, et kas me nn puna ei maitsegi. See küsimus tuli minule väga suure üllatusena, sest kell oli hommikul seitse ja tema küsis puna juua. Võtsime siis pudeli välja ja tegime väikese suutäie. Nii me seal istusime, ahi oli juba soe ja karaskitainas valmis. Lubasime eelmisel päeval lastele, et kui nad ärkavad, siis ootavad neid laual suured pannkoogid ja maasikamoos. Hakkasin pannkooke tegema.

Kui lastel ja meestel kõhud täis söödetud ja ise ka maitanud karaskit ja pannkooki, siis koristasi mehed laua ära ja läksid lastega välja. Nii tore oli vaadata ja kuulata, kuidas lastele seletati, et see päev on mõeldud naistele ja mis on selle päeva traditsioonid ja miks me valges oleme jne.

Vahepeal oli naised juurde tulnud - sõbranna õde ja ema. Kuna meist keegi ei ole abielus, siis otsustasime teha ennustamise mängu. Sõbranna ema oli

viimastest süldikeetmisest alles jättnud suuremad kondid. Igaüks valis meist ühe kondi, kraapisime sinna nimed peale ja panime põrandale. Läksin ja lasin koera tuppale. Pidi ju olema nii, et kelle nimega kondi tuppale lastud koer esimesena haaras, see tüdruk sai esimesena mehele. Aga meie õnnetuseks ei haaranud koer ühtegi konti, vaid tormas otsejoones elutuppale diivanile, haigutas paar korda ja jäi sinna magama. Naersime hirmsasti.

Korjasime kondid kokku ja sõbranna ema hakkas meenutama, kas ja kuidas on nemad seda päeva tähistanud. Ta mäletas, et nad tähistasid seda koolis ja laulsid mingeid laule ja tegid samuti suuri ja pakse pannkooke. Kell oli juba peale lõunat, kui meie meespere tagasi jõudis. Siis oli meie kord välja minna. Neli naist ja valges, mehed ütlesid, et nii kena oli vaadata. Läksime kirikusse ja jalutasime natuke veel ringi. Ühe kohviku juures oli seltskond noori naisi, kes olid samuti heledasse rietatud. Läksin ja küsisin nende käest, et kas nemad ka tähistavad paastumaarjapäeva ja selgus, et neil see traditsiooniks saanud ja sel aastal juba viiendat korda.

See oli ilus ja meeldejääv päev ja lubasime neljakesi, et järgmisel aastal tähistame maarjapäeva taas. Selle päeva tunne oli nii eriline, tundsin ennast

puhtana, õrnana, lähedasena ja vajalikuna, tähtsana. Tuleval aastal teen samuti selle päeva endale eriliseks ja kaasan ka oma õed."

Jane Tutki maarjapäev Valgamaal Puka alevis

"Meie peres pole paastumaarja päeva eriti tähtsaks peetud, seega oli veelgi erilisem tunne plaanida selle tähistamist. Leppisin oma vanema ja kahe noorema õega kokku, et lähme ka vanade kommete kohastelt selle päeva hommikul päikest tervitama. Varasel hommiku tunnil ärgates oli klõpsti üleval ka minu peagi kolme aastaseks saav tütreke, kes tavaliselt armastab poole päevani magada ja nõudis et ka teda õue kaasa võetaks. Ju ei tahtnud temagi sel naistele pühendatud päeval sellest ühisest ettevõtmisest ilma jääda, ta ju ikkagi ka naine, mis sellest et alles pisike.

Nii me siis läksimegi viiekesi kodu lähedal asuva mäe otsa päikesetõusu jälgima. Me ei laulnud ega teinud muid sellele päevale kohaseid tegevusi, vaid lihtsalt seisime seal kätest kinni hoides, vaatasime päikest tõusmas ja tunnetasime võimsat energiavoogu, mis tekkis päikese tõusu vaatamisega. Esialgu arvasin, et selline võimas tunne ainult minul tekkis, kuid hiljem tupp

tagasi suundudes selgus, et ka teised olid seda tunnetanud ja see tekitas veelgi erilisema tunde, oli näha, et meid ühendavad tugevad emotsionaalsed sidemed.

Nautisime koosolemist ja ühist toiduvalmistamist. Kodus sai sel päeval tehtud paastumaarjapäevale omaseid toite. Keetsime seajalgu, küpsetasime ülepannikooke ja punasteks marjadeks olid jõhvikad, mis sügavkülma põhjast ilusasti välja sai otsitud. Et järgmisel aastal ikka õitsev välimus oleks ja punetavad põsed, sai *puneks* joodud punast mahla.

Kui seajalad söödud, kasutasime konte, et veidi tulevikust aimu saada. Kuna me kõik kolm õde oleme vallalised, sai kolmele kondile kirjutatud meie nimed ja siis lasime koera tupp, sest vanade ütluste järgi pidavat see neiu kõige esimesena mehele saama, kelle nimega kondi koer esimesena hambusse haarab. Tundub, et meist kolmest on keskmisel õel lootust esimesena tanu alla saada. Ise ta selle teadmise üle küll väga ei rõõmustanud, aga ju koer teab paremini. Veetsime kogu selle päeva koos ja nautisime kõik seda. Kahjuks pole tänapäeva kiire elutempoga võimalik alati koos olla ja sellistest piasjadest nagu koos söögitegemine jm rõõmu tunda. Päevale tagasi mõeldes tekib südamesse

soe tunne ja paratamatult tekib soov, et selliseid ühiseid päevi, millal saab aja maha võtta, lihtsalt koosolemisest rõõmu tunda, võiks palju rohkem olla kui kolm-neli aastas."

Lemme Mäe paastumaarjapäev Palmes Lääne-Virumaal

"Mina elan oma perega korteris ja ämm elab oma majas, kus on ka väga ilus aed, mis asub umbes 300 m kaugusel meie majast. Võsule on sealt 10 km.

Paastumaarjapäev sai minu elus oluliseks päevaks kolmteist aastat tagasi, siis kui hommikuse päikesetõusuga sündis mul tütar. Oma nime Maria sai tütar tänu sellele päevale, aga oluline oli ka tema perekonnanimi Aave. Aave Maria, see kõlab päris uhkelt!

Tema sünnipäevaga tähistame alati ka paastumaarjapäeva. Sel aastal algas see päev aga hoopis teisiti, kuna minu ämm oli otsustanud oma miniat ja lapselast üllatada.

Peale selle, et ta meid varahommikul lauluga äratas, oli ta ka valged pearätikud ja värvilised paelad valmis vaadanud. Köögis oli ta igale naisele kolm tikuvõileiba meisterdanud. Linnupete ampsatud, rätikud pähe seotud, kihutasime autoga juba Võsu poole. Peagi seisime rannas, näoga mere poole, rätikud kerges tuules lehvimas.

Sel hommikul tundus mulle päikesetõus kuidagi erilisena! Võib olla sellepärast, et kõrvuti seisid kolme erineva põlvkonna naised, võib olla tekkis eriline ühtekuuluvustunne. Kuidagi märkamatuks olime üksteisele käed andnud ja hiljem otsa vaadates nägime, et kõigi kolme silmis helkisid pisarad. Tunne ei petnud mind, see kaunis vaatepilt merelt oli liigutanud meie südameid.

Tagasitee sõitsime vaikides, oli millele mõelda. Ilumäe ohvripärna juures tegime peatuse. Igaüks sidus oma värvilise paela puuokstesse ja soovis samal ajal midagi. Ise soovisin õnne oma perele ja lähedastele.

Autoga ämma hoovi keerates nägin värvaposti otsas kanamuna. Seda posti otsast alla võttes seletas ämm, et tema pandud muna oli öö otsa seal olnud ja sellel oli ka oma põhjus, kui uskuda vanarahvast. Kui külm oleks muna otsast lõhki lõõnud, siis tuleks veel nelikümmend ööpäeva külma, kuid see, ühe väikese praoga muna, andis lootust, et külma osalus nendel ööpäevadel on kaduväike. See teadmine tõi aednikust ämmale naeratuse näole. Muna võidukalt käes suundus ta toa poole ja kamandas meid endale järgi. Oligi hea tuppa sooja minna, sest hommikune karge õhk pani juba õlgu väristama.

Toas ootas meid juba kaetud laud. Ahjust võetud pannkoogid ja kaussi valmis pandud maasikamoos lõhnasid isuäratavalt. Punane vein ja soe mahlajook, sobisid enda ülessoojendamiseks ideaalselt. Ämm seletas ka selle omapärase menüü valikut vanarahvalt saadud tarkusega. Ülepannkoogid ennustavad põllule suuri kapsapäid ja punane jook pidi hea tervise ning punased pösed kogu eelolevaks suveks tooma.

Üllatus oli sel päeval nii ootamatult meeldiv, et ei suutnud oma tänu sõnades väljendada. Kuna ämm aina rääkis ja rääkis, siis tegin seda oma mõtetes. Ausalt, üle pika aja oli jälle hea vanu rahvatarkusi ja elukogemusi kuulata. Oli hea tõdeda, et minevik ei ole koormaks, vaid on abiks ja toetuseks, et oskaksime olla targemad ja väarikamad.

Päevakangelane Maria oli ennast nagu kass kerra tõmmanud ja nurrus, pea minu süles, rahulikku und. Õhtul ootas teda ju ees sünnipäeva- ja nimepidu."

Merike Kahu maarjapäev Harjumaal Jõelähtme vallas pisikeses Neeme külas, mis asub Neeme poolsaarel, mere ääres

"Paastumaarjapäeval kogunesime Neeme küla naistega pool tundi enne päikesetõusu kohaliku rahvamaja ette. Kuigi olin maarjapäeva tähistamist reklaaminud juba nädal aega ette ja kõik lubasid lahke suuga tulla, oli eelõhtul asi üpris nutune, kuna sõbrannad hakkasid üksteise järel loobuma. Kes oli haigeks jäänud, kes pidi ära sõitma ja kes ei viitsinud lihtsalt tõusta (ikkagi aus ülestunnistus).

Mõtlesin, et olen vist üksinda sel hommikul, kuigi salajas siiski lootsin, et üks tädi tuleb ikka. Tema on olnud kauaaegne rahvamaja juhataja ja ei puudu üheltki ettevõtmiselt - nüüd küll juba pensionipõlve pidav proua.

Aga ennäe imet, rahvamaja ees ootas mind lausa kolm noorikut rahvariidest seelikud seljas ja valged põlled ees ning valged rätikud peas. Tulid need, keda ma ekstra ei kutsunudki, kes olid kuulnud seda teistelt.

Sellel hommikul tõusis päike 6.06. Meie Neeme küla asub mere ääres ja me seadsimegi sammud sinna poole randa, kust tõuseb päike. Kõigil olid valmistatud punased lindikesed, mida me mere ääres ühele õunapuule okste külge sidusime.

Igäüks mõtles oma salasoovi ja loits käis kõigil omaette. Siis laulsime puu kõrval "Juba linnukesed."

Ümber õunapuu oli paks lumi, nii et andis sumbata ja lumi tuli üle saapaääre, aga seda kaunimana tundusid need meie lindikesed selle valge lume taustal, seal üksikult armsa puu küljes.

Meri oli üleni jääs ja mere pealt läks rada Rammu saare poole, mida mööda külamehed käivad jää alt turska püüdmis. Kuna päike polnud veel tõusnud läksime meiegi mööda rada kogu aeg kaldast eemale. Ümberringi suur valendav väli. Eemal rannas paistmas kivid, millest osad kaetud lumega nagu valged jääkarud.

Me kõik nautisime seda looduseilu ja seda piiratud valgust enda ümber ja kõik me tundisime, et kogeme sellist pilti esmakordselt. Juba hakkaski pilve seest paistma päikesetriip. Paastumaarjapäeva hommik oli veidi pilvine, kuid see tuli meile mere peal ainult kasuks. Me suutsime päikesega kaua tõtt vaadata. Me jälgisime üksisilmi, kuidas päike pilvedest üle kerkis ja jäi mere pealt helendama nagu prožektor silmapiiril. Oleksin veel ja veel vaadanud seda oranži tulekera, siis hakkas ta merepiirist juba kõrgemale tõusma ja meiegi seadsime sammud ranna poole tagasi. Olime päris kaugele päikesele

vastu jalutanud. Tagasiteel laulsime veel oma naisansambli repertuaarist laulu "Hommik".

Siis suundusime rahvamajja. Mul olid kaasas eelmisel õhtul valmis-küpsetatud pannkoogid, mida ma kiiresti üles soojendasin. Keetsime veel teed ja kohvi ning mul oli ka traditsioonile vastavalt kaasas punast jooki.

Istusime ümber laua ja hakkasime rääkima järjekorras oma esivanematest ja nende nimedest ning lugusid oma nime loost, see kõik toimus kuidagi loomulikult ja sundimatult. Kuna mul oli kaasas ka toetav materjal "Rahvakalendri tähtpäevi", ajasin vahepeal näpuga järge ja leidsin, et sel päeval pannakse ka vastsündinuile nimesid. Juhuslikult oli üks naisterahvas meie seltskonnast just 21. märtsil endale esimese lapselapse saanud ja mina pakkusin poisilapsele nimeks Maarius. Noor vanaema lubas selle nime maimukese vanematele välja pakkuda.

Koosviibimise käigus saime kõik üksteise kohta natuke midagi uut teada ja meil oli koos tore. Läksime lahku 8.30 paiku, kui külla saabus hommikune liinibuss, mis tõi meie olemisse uue rütmi. Bussipealt saabusid lapsed ja lapselapsed, kes nädalavahetuseks koju tulid.

Mul oli terve päev selline eriline rahu, tundsin end kuidagi väarikamana ja oma

esivanematele lähedasemana. Kui ma enne polnud teadvustanud endale paastumaarjapäeva, siis nüüd ma arvan, et mina teen kõik omalt poolt, et paastumaarjapäeva tähistamine muutuks meie kandis traditsiooniks ja seda soovi oli tunda ka ülejäänutest, kes sel varasel hommikul kogesid endas ja enda ümber midagi teistmoodi ja erilisemalt kui tavaliselt iga päev."

Silja Kääri maarjapäev Pikani talus Kurevere külas Vigala vallas Raplamaal

"Selle aasta paastumaarjapäev sattus minu jaoks väga olulisele nädalale nii selles aastas kui ka minu elus üldse - me kolisime perega uude koju või õigemini minu sünnikoju Pikani talusse tagasi. Seoses kolimisega oli ka minu ja kogu pere igapäevaelu pea peale keeratud. Käis üks palavikuline ja lõputuna tunduv asjade kokku ja lahti pakkimine ning juurdlemine selle üle, kas meil ikka on üht või teist asja veel vaja või oleks targem see hoopis igavikuteele saata.

Kui paastumaarjapäeva hommikul umbes kella kaheksa paiku ärkasin, tuli meelde küll, et hommikul oleks ju pidanud enne päikest tõusma, valge räti pähe panema ja päikesetõusu tervitama minema. Aga või mul see siis eelmisel õhtul meeles oli, et kell varasemaks äratama panna! Tuli ju venna pere meile soolaleivale, juttu oli

maast ja ilmast ning seda jätkus päris kauaks - pidu lõppes alles peale südaööd. Päikest tervitama läksin siiski, mis sest, et teine juba pooles taevas oli. Valget rätti mul aga pähe panna polnud, sest lihtsalt ei suutnud seda kappidest või veel lahti pakkimata kastidest üles leida. Päikest tervitamas käisin täiesti üksi. Lähima naabrinaisega pole meil iial sõbrannasuhteid olnud ning üle õue elaval emal oli sel hommikul tervis liiga kehv, et minuga kaasa tulla. Ehk oligi hea, et see toiming üksi ette sai võetud - pole just palju hetki, mida ainult endale hoida saan.

Kui päike tervitatud ja tema unustamine andeks palutud, läksin ojaäärseesse padrikusse üht kivi otsima. Nimelt oli meil emaga mõni aeg tagasi juttu Viljandi koolist ja pärimuskultuuri aimest. Seletasin talle, mida see aine üldjoontes endast kujutab ning siis rääkis ema mulle loo sellest kivist. Et tema teada on meie taga aias üle oja olevas võpsikus üks suur lame pragunenud kivi, millel lohk sees ning mis tema teada vana talu ohvrikivi olnud. Sinna viidi tema teada *uudseande*. Üles leidsin selle kivi. Teda oli küll üsna raske märgata, sest lumi ja mitmete aastatega kogunenud läbikülmunud puulehed olid kivi peaaegu täielikult katnud. Ma ei saanudki täpselt aru, kui suur see kivi õigupoolest on, ja ka lohku

ma ei näinud, aga seda nägin küll, et kivi on aegade jooksul täiesti roheliseks muutunud. Andsin endale lubaduse, et see paik tuleb võsast puhastada ja korda teha. Ja miks mitte viia sinna kivile hilissuvel esimesi marju-õunu, nagu seda vanasti tehti?

Hommikusöögiks tegin perele pannkooke ning pakkusin neid omatehtud maasikamoosiga ja piimaga nagu ikka. Siis tõin ema-isa käest endale lugemiseks vastilmunud Sergei Seelandi raamatu "Velise valla ajaloo", mille tädi mõni nädal tagasi isale 65ndaks juubeliks kinkis. Isa on Veliselt pärit. Raamatut uurides sain teada, et meie koduküla, mis Vigala vallas asub, on kunagi kuulunud Velise valla alla. Praegu on küla nimi Kurevere, varem aga *Kurrifer* ja *Kurrefer*, ning et olemas oli see küla juba vähemalt 1566. aastal. Meie Pikani (enne Pika-Jaani) talu on aga mainitud esmakordselt 1732. aastal. Meie ohvrikivist polnud selles raamatus küll juttu, kuid üleaedse maades olnud lausa hiie- ja ohverdamise koht. See asus Rebase (toona Rebasejaani) talu põllul, oja läänepoolisel kaldal, kus oli kõrgem nukk, mida hiiekohaks kutsutud ja sellel kasvanud pihlakas, kuhu rahvas veel 19. sajandi keskel lesknaiste kaudu neljapäeva õhtutel pärast päikeseloojangut ohvreid saatnud. See

aidanud haigusi ravida. Andideks viidi soola, leiba, raha, hõbevalget ja kaheksat sorti viljateri. Siis aga raiunud tollaegne taluperemees Rebase Aadu pihlaka maha, misjärel ta ihu üleni mustaks ja kärna läinud ning ta seejärel ka ära surnud oli. Veel 1870. aasta paiku oli selle puu känd näha ja igaüks, kes seal mööda läinud, pidi 3 korda sülitama, et neile kannust häda ei tuleks. Pihlakaid on selle kauni loodusliku oja kaldal kasvamas siiani, lapsena oli see kõrge kaldanukk meie jaoks tore kelgutamise koht. Teise naabri, Metse (raamatu järgi Metsa) talu põllul on raamatu järgi aga Poolakamägi - selle juures löödud maha poola röövel ja maetud sinna koos hobusega. See maanukk olla aga vaevumärgatav ning mina küll ei oska öelda, kus see täpselt asuda võib. Meie külas, jõe põhjapoolisel kaldal olevat olnud ka kivikalme, kuid kui arheoloog Tiitsmaa seda kohta vaatamas käis, ei olnud seal enam midagi näha. Vaat selliseid huvitavaid lugusid sain oma kodukoha kohta teada! Kuigi meie ohvrikivist seal juttu polnud, usun siiski oma ema lugu, sest üks olnud ju paljudel taludel oma püha koht mõnes vähemkätivas aianurgas, kuhu ohvreid toodi ja oma salaasju toimetati. Õhtul tulid meile peretuttavad külla. Mehed ajasid meeste- ja naised

naistejuttu, aga punast veini võtsime küll meie uue kodu õnneks ja just naiste terviseks. Kohvikõrvaseks küpsetasin kohupiima-mustsõstra-õunakooki (mustsõstrad ja õunad on omast aiast saadud). Kokkuvõtteks võin öelda, et kuigi see päev ei alanud päris nii nagu planeeritud, oli see siiski minu jaoks tohutult rikas ja meeldiv päev!"

Merike Tamme maarjapäev Tartumaal Varnja lähedal

"Maarjapäeva tähistamiseks tuli mõtte kutsuda külla eri põlvkonna naised: veel lapseas tüdrukud, mehelemineku eas neiud, 40ndates aastates ja juba vanaemaseisuses naised.

Plaan oli alustada päeva päikesetõusu vaatamisega, õhtul koguneda minu koju, kus püüame rääkida naiseks olemisest, lugeda eesti naisluuletajate luulet, laulda, tantsida ja teha mõned traditsioonilised maarja-päeva mängud. Ettepanek maarjapäeva tähistada võeti vastu vaimustunult.

25. märts algas meie kodus, minu tütre, Maarja äratamisega hommikul kell pool viis. Olime tema jalad siidisalliga sõlminud, isa võttis tütre sülle ja me nõudsime, et Maarja tooks välja maarjapuna. Selleks sai kuum jõhvikamorss, võtsime ka maarjapäeva

kombe kohaselt linnupetet enne väljaminekut.

Kell viis startisime autodega Tartust Varnja poole Peipsi järvele päikesetõusu imetlema. Kell 6.10 jõudsim järvele täpselt päikesetõusu ajaks, ilm oli selge ja külm. Imelised taevavärvid mänglesid eriti kaunilt päikesetõusu ajal. Meie seltskond õhkas hardunult, olime kõik näinud sagedasti päikese-loojangut, aga mitte päikesetõusu ja seda tervelt 20 min. Enne tagasisõitu jõime veel kuuma maarjapuna ja laulsime H-M. Arderi laulu „Päikesele“ ja kevadkaanoni. Kõlas ikka kaunilt küll!

Kell 18.00 toimus naisteõhtu minu kodus. Oma tütrega valmistasime traditsioonilise laia ahjukoogi (odrajahust), kuhu lisasime ka ühe terve mandli, kes selle leiab, võib loota midagi erilist järgmisel aastal. Lugesime D. Kareva, K. Ehini, Ü. Kauksi, T. Toometi, A. Alavainu ja S. Rannamaa luulet. Leidsime, et naises on sellist hellust, elurõõmu, armastust, kirge ja intuitsiooni, et sellega võiks muuta tervet maailma. Naine olla on väärikas. Edasi jätkus õhtu tantsu ja laulu ja mängudega.

*Aga su rebenenud nõöp-aukudega kittel,
võidunud rinnakumerused,
higirandilised kaenlaalused,
lohverdavad tuhvlijäänused jalas,
su pidetu jooks
valikuta ajas
paneb neid elu ees hirmu tundma.*

*Su lõhnav peokleit,
millesse nad oma innuka näo suruvad,
jäab neile
pühapäevamälestuseks
läbi elu.
Ainult
OLGU SU PIDU KAUNIS
JA VÄÄRIGU SU LASTE UNISTUSI!*

Kuidas tundsin end? Tajusin, kui tähtis on asuda oma elu kavandama ja võtta endale vastutus. Minus endas on olemas potentsiaalid, mida mu elu vajab. Tajusin enese kasvu suhete ja kontaktide põimingu. Tuleb anda oma vaimule ja hingele ruumi ja tavasid, millest need võiksid toitu saada.

Kogu päeva olime perega ettevalmistustöodes, tähtis oli koosolemine ja rõõm tegemistest. Andes saime ise rohkem.

Lõpuks üks S. Rannamaa luuletus, mis mulle eriti meeldis meie õhtul loetust."

*Hoidu ohvritest, ema!
Ära kiitle ega kaeble nendega.
Säästa ennast,
et su lapsed säästetud saaksid.*

*Pane rahulikult pidukleit ülle
ja mine, kuhu sind kutsuti.
Su lastele jääb pidulikust, rõõmuevil
emast mälestus,
mis neid elu poole ahvatleb.*

Hille Hirvesoo maarjapäev Laekvere kandis

„Tegin oma heale kolleegile Helile ettepaneku tähistada koos paastumaarjapäeva. Valisin tema seepärast, et me mõlemad oleme varajased ärkajad ja matkame meeleldi.

Minu plaan oli järgmine: valged rätikud peas ja punupael kaasas, saame kokku 25. märtsi hommikul kell 6.00 ühes Laekvere teeotsas, mis on meie kodudele lähedal. Siis kõnnime künkani, kus kasvab 400-aastane mänd, seal vaatame päikesetõusu. Tagasiteel lähme okaspuuparki. Teeotsast, kus kohtusime, teises suunas veidi maad edasi minnes asub see park. Seal otsime kumbki omale puu, mille külge seome paela ja lausume soovid. Pärast seda lähme minu koju, kus sööme hommikusöögiks suuri pannkooke, joome punast teed ja räägime juttu. Siis

lähen koju oma toimetusi tegema. Pärast saunaskäimist kostitab tema mind pannkookidega ning mina võtan kaasa punase naistejoogi. Siis räägime oma perepärimuslood.

Kuidas plaan teostus? Kuna hommikul oli Laekveres 15 kraadi külma, ei läinud me, rätikud peas, jalutama, vaid peas olid meil mütsid. Hommikutaevast oli pisut pilves ja tekkis tunne, et me ei näegi päikesetõusu. Üles künkale minnes tuli tahe laulda ja ma laulsin oma sõnadega päevatervitamise laulu. Mäni juures saime toreda üllatuse osaliseks. Suure puu võrast kostus vilgas lindude vidin. Seda oli tore kuulata. Ühtki lindu me ei näinud, aga tundus, et neid oli seal palju. Siis tervitasime päikest ja soovisime, et ta ka täna Laekveret soojendama tuleks. (Siin on olnud nädalajagu päikeselisi päevi.) Päikese ees oli tihe pilvevine ning me läksime vaikides tagasi pargi poole. Teekonna keskel tuli päikene täiesti pilvede tagant välja ja soojendas meid oma kiirtega. See tegi meele rõõmsaks. Parki puude ligi pääses läbi sügava lume sumbates. Mina läksin oma puu juurde, seda aga, missugune oli minu puu, ma kolleegile ei avaldanud. Missuguse puu tema valis ning mida ta lausus, ei tea ma samuti. Tervitused, soovid ja tänu öeldud, siirdusime koduteele ja päike kuldab me teed. Küll oli hea juua kuuma

roositeed ja süüa pannkooke. Ka edasised tegevused läksid korda.

Paastumaarjapäeva olen ma varemgi tähistanud, kuid mitte sel kombel. Hommikune jalutuskäik oli meeliülendav. Varahommikune valitsev vaikus, karge ilm, sillerdav lumi ja rõõm päikesest - seda tahaksin veel läbi elada. Kohvi joomata, täiesti ergas, värsked ja kerged olemine. Oli näha, et ka kolleeg nautis seda päeva, mis kujunes tõeliseks puhkepäevaks - naiste pühaks. Tekkis kentsakas mõte, et kui päikese välja võlusime ehk lähevad ka puude juures lausunud soovid täide? Kes teab?

Ütle mata tore oli talvise rutiinis sel moel päeva veeta ja sooja kevadet oodata."

Inge Mälzeri maarjapäev Võrumaal Rõuge vallas Muduri küla Muduri Jakobi talus

„Minule mängis elu ja saatus kätte võimaluse paastumaarjapäeva pidada oma tütarde ja õelastega, lisaks minu vanemad. Sel aastal oli siis paastumaarjapäev laupäeval ja koolivaheajal. Minu õdede kuus last olid olude sunnil koolivaheajaks minu hoole alla antud, abiks minu pensionäridest vanemad. Veetsime koolivaheaja minu õe talus Võrumaal keset metsi ja mägesid. Nädalavahetuseks saabusid ka minu kaks

tudengist tüdart maale ilusat kevadet nautima. Mul oli võimalus meie pere lastele rahvakombeid ja -tarkusi edastada.

Paastumaarjapäev oli naistepüha. Nii ta ka meil välja kujunes: mina, minu ema, minu kaks tüdart Maris ja Mirjam, õdede tütrede 2-aastane Annabel, 7-aastane Kaisa, 8-aastane Grete ja 10-aastane Siret. Meil oli küll ka mõni meessoos esindaja: minu isa ja minu õe 13-aastased kaksikutest pojad Rauno ja Rando.

Ida-Eestis oli vanasti komme, et maarjapäevaks tulevad kõik tuttavad ja sugulased kokku, on ikka päris püha. Nii olid ka meil reede õhtuks noored pereliikmed koos.

Teine paastumaarjapäeva komme ütleb, et Mari-nimelisel on sel päeval nimepäev ja tuleb siduda hommikul magades jalad kinni ning siis peab Mari tooma maarjapuna. Hommikul varasemad ja ärksamad tüdrukud sidusidki meie Marisel ja ka unisel Randol jalad kinni linaste käterättidega. Nalja sai kui palju. Maris ärkas üles ja sai asjast aru, aga Rando ärkaski kinniseotud jalgadega ning pidi jupp aega nuputama, miks tema jalad sõlmes on. Maarjapäevast pidi vara tõusma hakkama, enne päikest - hiline tõusja pidi olema kogu suve unine ja laisk

ning sai karuune. Meie Randol just karuuni ongi.

Nüüdsest ei tohi hommikul ilma söömata välja minna, tuleb võtta linnupetet, et linnu esmakordsest nägemisest või kuulmisest mitte "petetud" saada. See on hea kasvatuslik vahend tänapäevase kiire elutempo juures, kus ka lapsed tükivad ilma söömata kooli minema. Vähemalt mina põhjendasin sel hommikul lastele sellega munavõi söömise vajalikkust.

Ilm oli nagu loodud sel päeval õues viibimiseks. Päike säras kogu päeva. Nii me siis kogu kambaga õue tõttasimegi. Tegema maatöid ja tutvuma vanade kommetega.

Kõigepealt vedasime alt tiigist vanaisale valmis loomade toitmiseks vee. See käis järgmiselt: lauda juures pandi ehtsale pisikesele reele 25-liitrine tühi nõu peale ja kogu tüdrukute-poiste kamp sõitis mäest lustiga alla. Suured tüdrukud täitsid tiigist anuma ja poisid vedasid nõu koos kahe pisema tüdrukuga lauda juurde üles. Siis jälle mäest alla sõit ja uuesti ülesvedu. Nii viis korda järjest.

Siis vedasime tuppa ja sauna juurde puid ja vett. Samuti reega ja mitu korda järjest. Ikka selleks, et saaks töö tehtud ja lastel lusti jätkuks.

Järgmine samm oli vanaisal ettevalmistatud. Vanaisa viis lapsed aita ja

näitas ette viljasalved (mu õemees kasvatab mitut sorti vilja veel) ning õpetas teradel vahet tegema. Põline põllumees nagu ta on, mõistab seda veel. Seemnevilja ülevaatomist ehk liigutamist peeti vanasti oluliseks kombeks.

Laudas vaadati üle kanad, lambad, küülikud, sead ja ka kassipojad. Toideti lambaid leivaga ja kanu teradega, sest terade andmine pidi tagama kanade koospüsimise ning ühte pessa munemise kogu eeloleval väljaskäimise perioodil. Ehk hoiab ka linnugripi ära. Poistel lasi isa ka paar hangutäit sõnnikut luugist välja visata, ikka viljakasvu edendamiseks. Põllule viimine oli raskendatud, sest meil on Võrumaal veel pea meetri jagu lund maas.

Vanaema valmistas koos lapselastega õlest nuku. Sel aastal rõivastasime nuku meheks, panime vanad püksid ja särki õlgi täis, sai teine meetri jagu pikk. Kada ehk Metsiku pidid lapsed laulu saatel kodust kaugemale metsa ära viima. 10-aastane Siret on vanad rahvalaulud muusikakoolis pärimus-kannelt õppides omandanud. Tema eestvõtmisel lauluga nad metsa poole igal juhul läksid. Tagasi tultes ütlesid, et nad viisid nii kaugemale, et sealt see nukk tagasi tulla küll ei saa. Kada-ajamise kombekohaselt pidi siis kõigest halvast vabanema.

Aeg oli nüüdseks nii kaugel, et kõhudki tahtsid täitmist. Läksime tuppa ja tüdrukud said ette põlled, et hakata valmistama pannkooke ja pirukaid. Suuremad küpsetasid kapsakasvu edendamiseks pannkoogid, et vanaema-vanaisa kapsastesse ussid ei lööks ja tegid need just ülepannisuurused, et kapsastel ka suured lehed kasvaksid. Vanaisa küll kahtles selles tões, arvas, et tänapäeval pidi usse ära hoidma ainult mürgitamine. Noorematega tegime õhtuks lehetaignast viineripirukad ja õunakoogid.

Pannkookide kõrvale jõime ka siis maarjapuna. Meie maarjapuna oli seekord keldrist toodud punasesõstramahlast tehtud morss. Ikka oma aia toodang. Punane ja puhas naturaalne oli ka sügavkülmast võetud maasika toormoos pannkookide kõrvale.

Vanaisa oli samal ajal küdema pannud ehtsa maasauna. Kella kuue ajal hakkasime oma päeva lõpetama saunaskäiguga. Ihu ja hing sai puhtaks, julgemad käisid kuumalt lavalt tultes jääaugus (ise harrastan seda juba viis aastat).

Pärast sauna andsin lastele proovida kuivatatud kala, kuivatatud Peipsi tinti. Vanasti kuulus kuivatatud soolakala söömise komme paastumaarjapäeva kommete juurde. Lastele soolakala ei maitse. Aga punased põsed ja terve

jume olid nad küll saanud ning hulgaliselt uusi teadmisi."

Gaja Mäesepe maarjapäev Jõgeva linnas

„Elan Jõgeval majas, kus on kuus korterit ja maja all mõnus saun ja kaminaruum. Varakevadest hilissügiseni on meie elu seotud suvilaga Pedja ääres, ka talvel on see mõnus vaheldus, sest sinna on paras maa jalutada - 4 kilomeetrit.

Maarjapäeva ei oldud meie peres varem tähistatud. Paastumaarja-päevaga tuleb eelkõige meelde punase joogi joomine ja see, et ta on naiste püha. Lapsepõlvest on meeles ka onunaise komme, et kui sel päeval mõni mees külla tuli, tõstis ta mehe üles, et see siis naisperele välja teeks. Onunaine pidas üldse kommetest kinni, nii keelas ta tol päeval tule paistel ükskõik millise töö tegemise, et suvel ei tuleks igasugused putukad inimest ja loomi kimbutama. Tema käest on ka linnupete võtmise komme, mille oma lastelegi olen üritanud selgeks teha. Paastumaarjapäevast alates tuleb hommikuti midagi suhu pista, et lind meid ära ei ehmataks ja kui lindu tühja kõhuga näed, saad endale aasta jooksul mingi tõve. Ja kui tõesti juhtusid tühja kõhuga lindu kuulma või nägema, pidi kiiresti puust kinni haarama, et linnu needus üle kanda puule. Viidi ka põllule

kas või hangutäis sõnnikut, et põld paremat saaki annaks.

Huvitav oli ka teadasaamine metsiku (maakuningas) tegemisest. Metsiku tegemisega taotleti õnne põlluharimisel ja kalapüügil, karja ning kogu maa kaitset. Ühes kujuga kantakse õnnetused omalt maalt mujale. Toiminguid hoiti salajas. Varasemate teadete kohaselt viidi metsik välja kolmekuningapäeval või jõulutsükli lõppedes, ka vastlapäeval. Maarjapäeval metsiku viimise kohta on teada üksnes Fr. R. Kreutzwaldi kommentaar. On veel üksikteateid enne karjalaskmist (enne 1. aprilli) valmistatud õlekuju kohta. Metsikut on seostatud kuradiga, nimetus tähistab ka teiseusulist. Metsikut on tõlgendatud kui ohvrit metshaldjale või metshaldja kehastust. Maakuninga nimetuse tõttu on teda aga seostatud ka maahaldja ja viljakusega. Vanarahvale oli see päev ka üks hele röömulaik paastuaja keskel. Paljudele eestlastele on paastumaarjapäev ka kurbuse päev, sest 1949. aasta paastumaarjapäeval saadeti üle 20 tuhande eestimaalase Nõukogude okupatsioonivõimude poolt küüditatutena pikale teele, kust paljud tagasi ei jõudnudki. Seepärast on paastumaarjapäeval põhjust mõtiskleda ka lähiajaloo kurjuse üle. Üldiselt andis see päev rohket mõtisklusainest nii mineviku,

oleviku kui ka tuleviku kohta ja ka selle kohta, et ei ole ma osanud hoida ja edasi anda seda vähestki, mis lapsepõlve ajast tähtpäevadega seotud on.

Tegelikult oli päev mõnus. Olime palju väljas, jõin punast jooki ja abikaasa tegi metsiku ja viis metsa, et teda, maamärgi inimest, maahaldjas ikka maha ei jätaks ja tema kaudu ka peret."

Maarja Kõutsi maarjapäev Eesti Vabaõhumuuseumis

„Maarjapäev oli väga ilus. Ma poleks uskunudki, et meie vähese reklaami peale nõnda palju vapraid naisi kohale tuleb!

Kui ma laupäeval 5.30 neid valgete rätikutega naiste salkasid nägema hakkasin, kes jala, kes taksoga, kes autoga, siis süda lausa hüppas rõõmust!

Minu jaoks olid nad täiesti võõrad inimesed. Olin arvestanud väikese oma tuttavate ringiga, kelle ise kutsunud olin,

aga näed - naised vajasid sellist erakordset ettevõtmist. Mind aitasid

Mai-Liis Mäeväli ja Astrid Böning.

Nemad laulsid regilaule ja tegid vahvaid mängu. Päike oli justkui meie auks nii ilus

punane ja ümmargune, kui ta sealt vanalinna tornide vahelt paistma hakkas.

Mahtusime hädavaevu Kuie koolimaja

elutuppa ära, rääkisime juttu,

tantsisime, laulsime, kerisime lõnga ja

tegime pannkooki. Väga vahva oli! Naised

